

การสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทย
ในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018”
The Communication of the Value of Wife and Other Thai Values
In the Thai Digital TV Drama called “Mia (Wife) 2018”

ศิริสา ชลายนานนท์¹ และ อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว²
Sirasa Chalainanont¹ and Asawin Nedpogaeo²

Article History

Receive: February 24, 2020

Revised: March 15, 2021

Accepted: March 29, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทยในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ วิธีดำเนินการวิจัยคือการวิเคราะห์หัตถบท (Textual Analysis) โดยวิเคราะห์องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง บทสนทนา ตัวละคร ฉาก มุมมอง และสัญลักษณ์พิเศษ ของละครโทรทัศน์ดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมหลักที่ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สื่อสารมายังผู้ชม คือค่านิยมที่คนเป็นเมียออกแบบชีวิตความเป็นเมียด้วยตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบของเมียที่สังคมไทยปลูกฝังมาแต่โบราณ และไม่ต้องพึ่งพิงสามี เป็นเมียที่มีความเพียบพร้อมทั้งในบทบาทของเมียและแม่ และในขณะเดียวกันก็มีอิสระในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ละครยังได้เสนอภาพตัวแทนค่านิยมด้านบวกของคนไทย เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา และภาพตัวแทนค่านิยมที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปทางลบ ได้แก่ ค่านิยมเรื่องการรักนวลสงวนตัวของสตรี ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย คือ ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตสื่อต่างๆ เผยแพร่และสื่อสารค่านิยมอย่างเหมาะสมเพื่อปรับกระบวนทัศน์คนในสังคมที่มีต่อสตรี รวมถึงค่านิยมอันพึงประสงค์อื่นๆ ของสังคมไทย และฟื้นฟูค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่กำกับพฤติกรรมของคน เพื่อสร้างวิถีชีวิตที่ถูกต้องอันเป็นการพัฒนาคุณภาพของคนและสังคม

คำสำคัญ : การสื่อสาร ; ค่านิยม ; ความเป็นเมีย ; ละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัล ; เมีย 2018

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขานิติศาสตร์และนวัตกรรม คณะนิติศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, Doctoral Student in Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration (NIDA)

² รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, Associate Professor, Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration (NIDA)

ABSTRACT

This research aims to study the value of wife and other Thai values in the Thai digital TV drama called “Mia (Wife) 2018” through the new narrative paradigm. The methodology is textual analysis. The researcher analyzed the value of wife and other Thai values communicated through narrative components: plot, theme, conflicts, characters, setting, dialogue, points of view, and special symbols in the drama. The main results are twofold. Firstly, the core value of wife presented in “Mia (Wife) 2018” is the by-design wife. While comparing to the traditional definition of wife in Thai society that values roles and duties of wife in terms of serving her family and depending on husband, the wife in “Wife 2018” represents a wife, who is independent, and plays the roles of wife and mother perfectly while choosing her ways of life freely. Secondly, apart from the value of wife, “Mia (Wife) 2018” also communicates other positive Thai values, such as debt of gratitude, Buddhist value, and etc. However, the drama presents the sexual value of being self-contained to preserve virginity of Thai women in a negative way. Regarding the contributions of the study, the TV drama producers, as well as other media producers can adjust the way to communicate values through the media appropriately as for formulating a paradigm shift toward women and other desirable values of people in Thai society. Moreover, restoration of values, ethics, and morality which are the main mechanism for guiding desirable behaviors can improve the quality of people and society.

Keywords : Communication ; Value ; Wife ; Digital TV drama ; Mia (Wife) 2018

บทนำ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี (พ.ศ.2560-2564) ระบุว่าสตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ แม้ว่าการพัฒนาศรีจะมีความก้าวหน้าในอดีต แต่การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสตรีก็ยังเป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาด้านค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย (Department of Women's Affairs and Family Development, 2017) ดังนั้น การปรับเจตคติของคนในสังคมไทยให้เข้าใจ และสืบสานค่านิยมที่พึงประสงค์ทั้งที่มีต่อสตรีและค่านิยมอื่นๆ ของคนไทย จึงมีความสำคัญ

การมีครอบครัวที่สมบูรณ์ มี พ่อ แม่ ลูก คือ ความสุขในชีวิต ความสำคัญของเมียช่วยให้ครอบครัวสมบูรณ์และดำเนินต่อไปได้ “เมีย” จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของครอบครัว ดังความสำคัญของคำพูดที่ว่า “ได้เมียดี ชีวิตก็ดี” ทิศทางการนำเสนอค่านิยมความเป็นเมียผ่านสื่อไปสู่สังคมจึงมีความสำคัญ เพราะจะส่งผลต่อเจตคติของคนในสังคมที่มีต่อสตรีที่เป็นเมีย และต่อครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคม เมื่อสังคมมีค่านิยมต่างๆ ในด้านบวก จะช่วยทำให้สังคมน่าอยู่ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขด้วย ดังนั้น การสื่อสารค่านิยมอื่นๆ ของคนไทยผ่านสื่อไปสู่คนในสังคมจึงมีความสำคัญเช่นกัน

ค่านิยมในสังคมไทย ปรากฏให้เห็นได้ตั้งแต่ในระดับครอบครัว จนถึงในระดับสังคม โดยค่านิยมสามารถถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากแนวคิดวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ซึ่งได้อธิบายถึงการที่สื่อมวลชนสมัยใหม่นำค่านิยมของระบบทุนนิยมมาแปรเปลี่ยนเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม โดยเปลี่ยนจากกลไกการครอบงำด้านการเมือง การปกครองในอดีต มาเป็นกลไกการครอบงำด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า “จักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม” (Kaewthep, 2001) นั้น ละครโทรทัศน์ถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ใช้ส่งผ่านค่านิยมไปสู่ผู้ชมจำนวนมาก ซึ่ง “เนื้อหา (Content)” ของละครได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัยจนถึงยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ใน “เนื้อหา (Content)” ของละครจะมีการเล่าเรื่องทั้งมิติของเรื่องเล่าและวิธีการเล่าที่สะท้อนอยู่ในองค์ประกอบของการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง บทสนทนา ตัวละคร ฉาก มุมมอง และสัญลักษณ์พิเศษ ทั้งที่ปรากฏให้เห็นแก่สายตาในแต่ละฉากและการประกอบสร้างความหมายซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์และตีความ และองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบสร้างความหมาย ได้แก่ ค่านิยม ทั้งนี้ การวิเคราะห์ค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นในละครจะช่วยขัดเกลาผู้ชมไปใน

ทิศทางที่สอดคล้องกับค่านิยมในสังคม และทำให้ผู้ชมตระหนักถึงสิ่งที่เป็นปัญหาของสังคมในปัจจุบันและมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

“เมีย 2018” เป็นละครโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล ตามคุณลักษณะของละครโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลที่ Kaewthet, Suttiyotin and Kachentaraphan (2018) กล่าวว่า คือมีการสร้างสรรค์เรื่องขึ้นมาใหม่โดยไม่ได้อ้างอิงจากบทประพันธ์เดิม มีการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อใหม่ และผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมกับละครผ่านสื่อใหม่ โดยไม่เพียงแต่นั่งชมผ่านจอโทรทัศน์เท่านั้น มีการดำเนินเรื่องที่กระชับมากขึ้นจากช่วงเปิดเรื่องจนถึงจบปัญหา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดสังคมของ Toffler (1980) ที่อธิบายว่า เทคโนโลยีการสื่อสารส่งผลกระทบต่อระบบสังคมและกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ อิทธิพลจากการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อใหม่หลากหลายช่องทางและแข่งขันกันด้วยความเร็ว ส่งผลให้ผู้ชมมีนิสัยใจร้อนและเกิดพฤติกรรม “ไม่ชอบแล้วเปลี่ยน” ช่องทางรับชมใหม่ทันที เพื่อให้สอดคล้องกับนิสัยและพฤติกรรมดังกล่าวของผู้ชมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะอิทธิพลจากเทคโนโลยี ผู้ผลิตละครจึงต้องใช้กลวิธีดึงดูดใจผู้ชมด้วยจังหวะการเล่าเรื่องที่เร็วขึ้น นำเสนอภาพที่ผู้ชมเห็นแล้วตีความเข้าใจได้ทันที และไม่เน้นบทสนทนาที่บรรยายละเอียดมากมาย นอกจากนี้ ละครเรื่องนี้ยังมีคุณลักษณะของละครโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลในอีกลักษณะหนึ่งคือ นำเสนอฉากจบแบบความจริงในชีวิต โดยไม่ได้จบแบบสุขนาฏกรรมอย่างละครยุคแอนะล็อกส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานี้ ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมสูงสุดทั้งการชมผ่านจอโทรทัศน์และการชมผ่านแพลตฟอร์มอื่นทุกแพลตฟอร์ม มีค่าเฉลี่ยความนิยมทั่วประเทศ 6.1 มากกว่าละครที่ออกอากาศในช่วงเวลาเดียวกันทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่เคยมีค่าเฉลี่ยความนิยมในละครเป็นอันดับ 1 และ 2 มาโดยตลอด และเป็นละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประวัติศาสตร์ละครของช่อง ONE (Woratangtrakul, 2018)

“เนื้อหา (Content)” ของละครเรื่องนี้มีตัวละครเอกเป็นผู้หญิง นำเสนอบทบาทของผู้หญิงในฐานะ “ภรรยา” ที่ดีของสามี และ “แม่” ที่ดีของลูก สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตครอบครัวและประเด็นทางเพศสภาพในบริบทของสังคมไทย มีความพิเศษกว่าละครซึ่งรักหักสวาทและละครแนวเมียหลวงเมียน้อยเรื่องอื่นที่ต้องแย่งสามีคืนมาและจบลงแบบคืนดีกันกลับมาเป็นครอบครัวที่มีความสุข (Happy Ending) คือ ละครเรื่องนี้เล่าเรื่องจากมุมมองของตัวละครเอกซึ่งเป็นเมียหลวงที่ต้องต่อสู้เพื่อดำเนินชีวิตต่อไป ไม่ได้สู้เพื่อแย่งผู้ชายคืน แสดงให้ผู้ชมเห็นทุกขั้นตอนของชีวิตคู่ แสดงให้เห็นว่าการมีครอบครัวที่ราบรื่นมีความสุขนั้นไม่ง่าย และแสดงให้เห็นวิธีการแก้ปัญหาในแต่ละช่วงของชีวิตของตัวละครเอกที่เป็น “เมีย” เพื่อให้ผู้ชมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้ และให้ผู้ชมที่มีประสบการณ์ตรงได้ปรับใช้กับการแก้ปัญหาในชีวิตครอบครัวของตน

ปัญหานำมาสู่การวิจัยชิ้นนี้ เกี่ยวข้องกับค่านิยมของคนในสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสตรีไม่ก้าวหน้าและต่อเนื่องเท่าที่ควร ตามที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี (พ.ศ.2560-2564) ดังนั้น การปรับเจตคติของคนในสังคมไทยให้เข้าใจ และสืบสานค่านิยมที่พึงประสงค์ที่มีต่อสตรีและค่านิยมอื่นๆ ของคนไทยจึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ สตรีที่เป็น “เมีย” มีความสำคัญต่อครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการนำเสนอในรูปของละครโทรทัศน์ที่ส่งผ่านค่านิยมไปสู่ผู้ชมจำนวนมากผ่านมิติของเรื่องเล่าและวิธีการเล่าเรื่อง ดังนั้น การวิเคราะห์ค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นในละครจะช่วยขัดเกลาผู้ชมไปในทิศทางที่สอดคล้องกับค่านิยมที่พึงประสงค์ในสังคม ทำให้ผู้ชมตระหนักถึงปัญหาของสังคมในปัจจุบัน และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะของละครโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลที่เอื้อให้ผู้ชมเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับละครได้มากขึ้น ในการนี้ ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานี้ได้รับความนิยมสูงสุดทั้งจากการรับชมทางโทรทัศน์และผ่านแพลตฟอร์มอื่น

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทยในละครเรื่องนี้ โดยมีปัญหานำการวิจัยคือ 1) ละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018” สื่อสารค่านิยมความเป็นเมียอย่างไร และ 2) ละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018” สื่อสารค่านิยมอื่นของคนไทยที่ส่งสมกันมาแต่อดีตในด้านใดบ้าง และค่านิยมดังกล่าวคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่านิยมความเป็นเมียในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องตามกระบวนการทบทวน
2. เพื่อศึกษาค่านิยมอื่นของคนไทยในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องตามกระบวนการทบทวน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ของละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018”

ภาพที่ 1 ภาพโฆษณาละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018”

“เมีย 2018” เป็นละครแนวเมโลดราม่า คือเป็นละครเร้าอารมณ์ที่แฝงไปด้วยความอ่อนไหวทางอารมณ์ เนื้อเรื่องเป็นชีวิตรัก ความขัดแย้ง การชิงดีชิงเด่น และริษยา ตัวละครไม่ได้มีลักษณะเพียงมิติเดียวแต่เป็นตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (rounded character) คือมีทั้งด้านดีและด้านร้าย แต่จะแสดงออกในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และเป็นละครแนวสามภรรยาแบบ “หลังเป็นผัวเมีย” ตามแบบแผนการเล่าเรื่องของละครแนวครอบครัว (Hinwiman, 2015) เปิดเรื่องด้วยภาพครอบครัวที่มีความสุข จากนั้นดำเนินเรื่องไปสู่ความขัดแย้งทำให้ครอบครัวมีปัญหา คือ มีบุคคลที่สามเข้ามาแทรกแซง ก้าวก้าวการแต่งงาน โดย สันต์ ศรีแก้วหล่อ เขียนบทโทรทัศน์โดย เนปาลี (วรรณภา วีระวรรณ) ผลิตโดย บริษัท เดอะ วัน เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด และ บริษัท รีโมเน่ เค จำกัด ออกอากาศระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม 2561–28 สิงหาคม 2561 ทุกวันจันทร์-อังคาร เวลา 21.30 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ONE 31 นักแสดงหลัก ได้แก่ น้ำทิพย์ จงรัชตวิบูลย์, ณวัฒน์ กุลรัตนรักษ์, มารี เบิร์นเนอร์, ธนภัทร กาวิละ, พิษณุณัฐ สาขกร และพีท ทองเจือ

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีเรื่องย่อดังนี้ อรุณา (รับบทโดย น้ำทิพย์ จงรัชตวิบูลย์) แต่งงานใช้ชีวิตสามภรรยากับ ธาดา (รับบทโดย ณวัฒน์ กุลรัตนรักษ์) หลังแต่งงานเธอตัดสินใจลาออกจากการเป็นผู้หญิงทำงาน ผันตัวมาเป็นแม่บ้านธรรมดา และมีทายาทรักหนึ่งคนคือ นุชา (รับบทโดย ด.ญ.รุ่งลดา รุ่งลิขิตเจริญ) ลูกสาวตัวน้อยที่เป็นโซ่ทองคล้องใจ เธอใช้ชีวิตอย่างเต็มที่และมีความสุขกับสามคนพ่อแม่ลูก แต่แล้วมารุมนบททดสอบชีวิตลูกใหญ่ก็เข้ามาในชีวิตของเธอเมื่อ กัญญา (รับบทโดย มารี เบิร์นเนอร์) ลูกพี่ลูกน้องของเธอกลับมาจากต่างประเทศและขอมาอาศัยร่วมอยู่ด้วย ชีวิตที่สมบูรณ์แบบก็ค่อยๆ ร่วงลงจนถึงจุดต่ำสุดของชีวิต หลังเธอได้ล่วงรู้ว่า กัญญา แอบมีความสัมพันธ์กับ ธาดา สามิของตน ทำให้อรุณาเสียใจมากและเรียกร้องอย่างหนักว่าเธอจะทนได้อีกนานเท่าไร และจะเดินหน้าชีวิตต่อไปอย่างไร หากเธอตัดสินใจหย่าแล้วเธอกับลูกจะมีชีวิตเป็นอย่างไร เธอจะกลับไปมีงานทำเหมือนแต่ก่อนหรือไม่ เธอได้แต่คร่ำครวญและคำนึงถึงคำสอนของแม่ว่าชีวิตครอบครัวก็เปรียบเหมือนกับ “เกี้ยว” ที่ต้องใช้ความบรรจงในการปั้นขึ้นมาและผ่านความร้อนจนสุก ซึ่งเปรียบเหมือนครอบครัวที่ต้องช่วยกันสร้างขึ้นมามีอย่างบรรจง ความบรรจงจะช่วยยึดเหนี่ยวเอาไว้ไม่ให้ครอบครัวแตกสลาย แม้ผ่านร้อนผ่านหนาวก็ตาม จากนั้นอรุณาได้รู้จักกับ วศิณ (รับบทโดย ธนภัทร กาวิละ) ประธานกรรมการบริหารบริษัทห้วยหนุ่มผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศที่ถูกชะตากับอรุณามากจนต้องการให้เธอเข้าร่วมงานด้วย และพัฒนาความสัมพันธ์กับอรุณา ไปเป็นความรัก ทำให้อรุณาต้องคิดหนักว่าควรเลือกเส้นทางใดดี

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีตัวละครเอกเป็นสตรีมีบทบาทโดดเด่น และมีประเด็นเชื่อมโยงกับบทบาทของผู้หญิง และครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักพื้นฐานในสังคม นำเสนอบทบาทของผู้หญิง ในฐานะ “ภรรยา” ที่ดีของสามี และ “แม่” ที่ดีของลูก ผู้มีอำนาจในการประกอบสร้างความหมายในเรื่องเล่าคือเมียหลวง เล่าผ่านมุมมองของเมียหลวง แสดงให้เห็นว่าผู้ที่นอกใจคือสามี เป็นมุมมองของเมียหลวงที่คิดว่าเมื่อสามีที่ผิดตอนจะไม่มีทางให้อภัย โดยตนสามารถดำรงชีวิตและเลี้ยงดูลูกได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสามี

นอกจากนี้ ละครยังสื่อสารกับผู้ชมด้วยการเล่าเรื่องตามกระบวนการทศน์ใหม่ที่เน้นการประกอบสร้างความหมายผ่านองค์ประกอบของการเล่าเรื่อง ซึ่งได้แก่ 1) โครงเรื่อง หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผลและมีจุดหมายปลายทาง กล่าวคือ มีช่วงต้น ช่วงกลาง และตอนจบของเรื่อง การวางโครงเรื่องคือการวางแผนหรือกำหนดเส้นทางของตัวละครภายในเรื่อง 2) แก่นเรื่อง หมายถึง แนวคิดหลักของเรื่องที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเล่าเรื่องเมื่อต้องวิเคราะห์ใจความสำคัญของเรื่องเพื่อให้ทราบว่าผู้ส่งสารต้องการบอกอะไร 3) ความขัดแย้ง เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเรื่องที่สร้างปัญหา ซึ่งมีทั้งความขัดแย้งระหว่างตัวละครหนึ่งกับตัวละครอื่น ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครตัวนั้นเอง และความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพแวดล้อมภายนอก 4) บทสนทนา เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปตามโครงเรื่องและสะท้อนถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ลักษณะนิสัย และบุคลิกของตัวละคร 5) ตัวละคร คือ ผู้กระทำและผู้ได้รับผลจากการกระทำ โดยตัวละครที่ดีจะต้องมีพัฒนาการทั้งทางความคิด อุปนิสัย และการกระทำ และตัวละครมีทั้งลักษณะเดียวและหลายลักษณะในบุคคลคนเดียวกัน 6) ฉาก คือช่วงเวลาและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่องเล่านั้น สามารถสื่อความหมายบางอย่างและมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของตัวละคร 7) มุมมอง เป็นกลวิธีที่ผู้แต่งใช้ในการเล่าเรื่องโดยกำหนดว่าจะเล่าเรื่องผ่านมุมมองของใครหรือตัวละครตัวใด และ 8) สัญลักษณ์พิเศษ คือการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายทั้งสัญลักษณ์ทางภาพ (วัตถุ สถานที่ คน สัตว์ ฯลฯ) ที่ถูกนำเสนอซ้ำๆ ในเรื่องในรูปแบบของภาพเดี่ยวหรือกลุ่มภาพที่เกิดจากการตัดต่อ และ สัญลักษณ์ทางเสียง คือ การใช้เสียงเพื่อสื่อความหมายต่อกันจากภาพหรือสื่อความหมายอื่น (Premsrirat, 2015) โดยองค์ประกอบเหล่านี้มีทั้งปรากฏให้เห็นแก่สายตาในแต่ละฉากและการประกอบสร้างความหมายซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์และตีความ และองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบสร้างความหมาย ได้แก่ ค่านิยม

2. ทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม

แนวคิดนี้เริ่มจากคำอธิบายว่ามนุษย์เรามีโลกแวดล้อมรอบตัวอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับแรกคือโลกทางกายภาพเป็นโลกแห่งความเป็นจริงที่มนุษย์สัมผัสได้ด้วยตนเองผ่านประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และระดับที่สองคือโลกทางสังคม ซึ่งเกิดจากการประกอบสร้าง (Construct) ของสังคม โลกทางสังคมนี้น้อมมีความหมายที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นและแต่ละยุคสมัย ดังนั้น โลกทางกายภาพของคนแต่ละคนอาจเหมือนกัน แต่โลกทางสังคมของคนแต่ละคนจะแตกต่างกันไปส่งผลให้การประกอบสร้างความจริงของคนแตกต่างกัน มีการให้ความหมายและตีความที่แตกต่างกัน แม้กระทั่งบุคคลนั้นอาจไม่เคยสัมผัสโลกทางกายภาพของสิ่งนั้นจริงๆ แต่สามารถมีโลกทางสังคมเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้ผ่านการประกอบสร้างความเป็นจริงของสื่อมวลชน

จากแนวคิดที่เชื่อว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันสำคัญที่จัดวางรูป (Structure) ความเป็นจริงทางสังคมรอบๆ ตัวเรา ทำให้มีการศึกษาว่า กรอบแห่งความเป็นจริงแบบใดที่สื่อมวลชนได้วางล้อมรอบตัวคน เช่น เมื่อใช้เกณฑ์ว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนจะมีลักษณะ “เห็นด้วยกับระเบียบสังคมที่มีอยู่” (Pro-social) หรือมีลักษณะ “ชวนให้ต่อต้านสังคม” (Anti-social) ผลจากการวิเคราะห์ทุกครั้งจะพบอยู่เสมอว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว สื่อจะนำเสนอเนื้อหาที่เห็นด้วยมากกว่าจะต่อต้านสังคม เพื่อสร้างความเป็นจริงที่ว่า “ถึงจะมีข้อบกพร่องหรือปัญหาอะไร แต่สังคมนี้ก็ยังพอรับได้” นี่คือการอธิบายที่ว่าเพราะเหตุใดสังคมของเราจึงยังคงดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีสำนึกปรากฏการณ์นิยมก็ยังคงระบุว่า แม้สื่อจะนำเสนอเนื้อหาที่เห็นด้วยกับสังคม แต่ทางฝ่ายผู้รับสารก็ยังมีสิทธิที่จะเลือกตีความ หรือเลือกแต่เฉพาะเนื้อหาส่วนที่ต่อต้านมาสร้างโลกแวดล้อมตนเองได้ (Kaewthep, 2013)

หากนำแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมมาวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายของ “ความเป็นเมีย” ในงานวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า “ความเป็นเมีย” ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเมื่อหญิงชายสมรสกัน แต่ทว่า “ความเป็นเมีย” ได้ถูกประกอบสร้าง (construct) ภายใต้บริบททั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น การหาเลี้ยงครอบครัว และด้านสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ทั้งนี้ “ความเป็นเมีย” ยังขึ้นอยู่กับวาทกรรมทางสังคมที่กำหนดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ดังนั้น “ความเป็นเมีย” จึงมิได้มีความหมายหยุดนิ่ง หากแต่มีการปรับเปลี่ยนความหมายตามการเคลื่อนไหวของบริบทต่างๆ ในสังคมด้วยเช่นกัน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารค่านิยมของความเป็นเมียผ่านการประกอบสร้างความหมายของ “ความเป็นเมีย” ผ่านการเล่าเรื่องตามกระบวนการทศน์ใหม่ในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018” เพื่อให้ทราบว่าละครเรื่องนี้ได้หยิบยก “ความเป็นเมีย” มาจากบริบทใดบ้างเพื่อมาประกอบสร้าง “ความเป็นเมีย” สื่อสารไปยังผู้ชม

3. แนวคิดเรื่องค่านิยม

3.1 ความหมายของค่านิยม (Value)

Wiwattanankul (2016) ได้กล่าวว่า ค่านิยมกำหนดการตัดสินใจในการเลือกของบุคคล ซึ่งค่านิยมของคนแต่ละกลุ่มแต่ละสังคมนั้น ย่อมแตกต่างกันตามการขัดเกลาและการถ่ายทอดสั่งสมของวัฒนธรรมในกลุ่มสังคมนั้น ๆ เช่น ไทย

มีค่านิยมชอบผัดผ่อนเลื่อนเวลาและทำทุกอย่างตามสบาย แต่ในขณะเดียวกัน ค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ของสังคมไทยก็หล่อหลอมให้คนไทยมีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในขณะที่วัฒนธรรมตะวันตกส่วนใหญ่ยึดถือค่านิยมเรื่องการรักษาเวลาและการแข่งขัน ทำทุกอย่างด้วยความรีบเร่ง ไม่ปล่อยเวลาให้เสียเปล่า และจะตรงต่อเวลาเสมอ ในกรณีนี้ ค่านิยมเป็นตัวกำหนดว่าอะไรจะผิดสำหรับคนในสังคม แม้ว่าค่านิยมบางอย่างจะไม่ได้ทำให้สังคมสงบสุข และก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ถูกต้องเสมอไป แต่ผู้ที่ไม่ทำตามค่านิยมนั้นจะถูกมองว่าผิด ทั้งนี้ ค่านิยมและความเชื่อ (Belief) มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยค่านิยมมีพื้นฐานมาจากความเชื่อกลุ่มหนึ่ง เช่น ความเชื่อว่าผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า คำบอกเล่าของผู้ใหญ่มีความน่าเชื่อถือ ผู้ใหญ่มีบุญคุณน่าเคารพยกย่อง ฯลฯ หล่อหลอมจนกลายเป็น “ค่านิยมการเคารพผู้มีอาวุโส” ในทำนองเดียวกัน ความเชื่อทางศาสนาก็ก่อให้เกิดค่านิยมต่างๆ มากมาย เช่น ความเสียสละ ให้อภัย นอกจากนั้น ค่านิยมยังมีหลายระดับ ตั้งแต่ค่านิยมที่ถูกปลูกฝังมานาน เป็น “ค่านิยมหลัก” (Predominant/Great tradition value) เช่น ค่านิยมการเคารพผู้มีอาวุโสในสังคมไทย จนถึงค่านิยมระดับผิวเผินหรือค่านิยมแปรผัน (Variant value) เช่น ค่านิยมเรื่องการแต่งกายและวัตถุนิยมต่างๆ

3.2 ค่านิยมของคนไทย

Chuatong and Rojjanaprayon (2016) ได้ศึกษาเรื่องค่านิยม อุดมการณ์ และรูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย โดยสังเคราะห์เป็นชุดค่านิยมของคนไทย จำนวน 10 ค่านิยม ประกอบด้วย 1) ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคล 2) ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ 3) ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม 4) ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม 5) ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย 6) ค่านิยมการมีความรู้ความสามารถ 7) ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยม 8) ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา 9) ค่านิยมการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และ 10) ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนาน

3.3 ค่านิยมความเป็นเมียในสังคมไทย

Buranajaroenkij (2017) กล่าวว่า ในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 6 อิทธิพลครอบงำของวาทกรรม “ความทันสมัย” ที่ชาวยุโรปใช้สร้างความชอบธรรมในยุคล่าอาณานิคม ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงแบบปฏิบัติตามเพศสภาพ (gender practice) ซึ่งหมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ถูกกำหนดให้แตกต่างด้วยเหตุจากความเป็นชายหรือความเป็นหญิง แม้จะไม่ใช่วาทกรรมทางสังคมที่ตายตัว แต่เป็นเหมือนกรอบการปฏิบัติที่ผู้คนในสังคมน้อมรับมาสู่วิถีชีวิตประจำวัน มีการทำหยาอุมการณชยเป็นใหญ่ และขัดชนบครอบคร้วเดิมของสังคม เช่น การรับอุมการณ “ผัวเดียวเมียเดียว” เข้ามาใช้ โดยริเริ่มกับแควงข้าราชการก่อน การเปลี่ยนแปลงนี้นำสังคมไทยเข้าสู่การถกเถียงเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะค่านิยมดั้งเดิมถือว่าภามีเมียมากแสดงถึงความมั่งคั่งและอำนาจวาสนาของชนชั้นสูง โดยผู้หญิงผู้ดีลูกขุนนางจะได้รับคำสอนจากวรรณกรรมเกี่ยวกับภาพลักษณ์ผู้หญิง เช่น กฤษณาสอนน้อง สวัสดิรักษา จนถึงสุภาวดีสอนหญิงของสุนทรภู่ ให้รู้จักประณีตสามีและบำรุงตนให้มีคุณสมบัติเป็นนางสนม ทั้งนี้เพราะข้าราชการในสมัยนั้นนิยมถวายลูกให้เป็นนางสนมเพื่อให้ตนได้รับการส่งเสริมเลื่อนยศตำแหน่ง

ต่อมาได้เกิดข้อถกเถียงเรื่องผู้หญิงไม่ใช่สมบัติของผู้ชาย หากเป็นมนุษย์เท่ากัน โดยค่านิยมนี้เริ่มก่อตัวขึ้นในสังคมไทยเมื่ออ้าแฉงเหมือน ซึ่งเป็นหญิงสามัญชน ได้ร้องทุกข์ต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เรื่องบิดามารดาจะยกตนให้เป็นภรรยาของชายอื่นโดยที่ตนไม่ยินยอม ส่งผลให้มีการประกาศห้ามบังคับซื้อขายบุตรหญิงและภรรยา และมีการเปลี่ยนกฎหมายให้ผู้หญิงที่บรรลุนิติภาวะได้รับสิทธิในเนื้อตัวร่างกายและการกำหนดอนาคตของตนเองโดยสามารถเลือกคู่ครองด้วยตนเองได้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปประเทศหลายด้าน ด้วยจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความรู้และเตรียมพร้อมเข้าสู่ระบบบริหารประเทศสมัยใหม่ การปฏิรูปการศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้หญิงกลุ่มอื่นนอกจากกลุ่มชนชั้นสูงได้รับสิทธิทางการศึกษาเป็นครั้งแรก โดยในระยะแรก หลักสูตรการศึกษาไม่ได้มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้หญิงเข้าสู่การประกอบอาชีพเพื่อเป็นทรัพยากรในการพัฒนาประเทศดังเช่นผู้ชาย หากแต่มุ่งเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นแม่และเมียที่ดี อีกทั้งระบบการศึกษาเดิมเคยจัดอยู่ในวัดทำให้ผู้หญิงไม่มีสิทธิได้เรียนเนื่องด้วยประเพณีจำกัดเรื่องความใกล้ชิดกับพระ การเปลี่ยนมาจัดการศึกษานอกรั้วจึงเป็นการเปิดโอกาสการศึกษาให้แก่ผู้หญิง

ในการนี้ เมื่อเด็กผู้หญิงชาวบ้านได้รับการศึกษา อุดมคติและค่านิยมเกี่ยวกับภาพลักษณ์ผู้หญิงในสังคมชั้นสูงที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมต่างๆ ตลอดจนนิทานชาดกที่นำมาสร้างเป็นละคร เช่น ไชยเชษฐา ไกรทอง สังข์ทอง คาวี มณีพิชัย ฯลฯ ที่เน้นบทบาทสตรีที่ซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อสามี ให้ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่บ้านแม่เรือนและดูแลลูกเป็นสำคัญ (แม้ผู้หญิงชาวบ้านจะต้องช่วยผู้ชายทำนาทำสวน ไม่เหมือนผู้หญิงชนชั้นสูงที่ไม่ต้องช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัว) ก็ยังได้รับการตอกย้ำถ่ายทอดสู่ลูกชาวบ้านทั่วไป (Wongthet, 2016)

ในทางสังคม “ภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่” ถูกขบขันในรัชกาลที่ 6 โดยผู้หญิงในทัศนะของท่านต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของสตรีไทยตามคติโบราณ คือ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ระมัดระวังรักษาชื่อเสียงเกียรติยศของตน ดูแลกิจการบ้านเรือนไม่ให้บกพร่อง เก่งการครัว และรู้จักแต่งกายแต่พองามไม่มากเกินไป แต่ในขณะเดียวกัน สตรีต้องมีการศึกษาดี รู้หนังสือพอสมควร ขวนขวายหาความรู้รอบตัวให้เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์ (Buranajaroenkij, 2017) และในปัจจุบัน ภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดย Rapeepat and Laosriwong (2015) เห็นว่า แม้จะมีคติสามอยู่ในฐานะหัวหน้าครอบครัว ผู้หญิงก็ไม่ได้มีสถานภาพเป็นผู้พึ่งพิงให้ผู้ชายหาเลี้ยง เพราะต่างร่วมกันผลิต อย่างไรก็ตาม แม้หลักการ “ผัวเดียวเมียเดียว” จะถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายครอบครัวสมัยใหม่ แต่ไม่ได้แปลว่าวิถีแบบ “ผัวเดียวหลายเมีย” จะถูกปฏิเสธโดยสิ้นเชิง (Suklarpkit, 2018) อย่างเช่นในกรณีสามีมีเมียน้อย ซึ่งพบเห็นได้ในสังคมปัจจุบันทั้งที่สะท้อนผ่านสื่อและปรากฏให้เห็นในโลกความจริง

3.4 ค่านิยมของคนไทยเมื่อเปรียบเทียบกับคนไต้หวัน

เนื่องจากต้นฉบับของละครเรื่อง “เมีย 2018” คือละครเรื่อง “The Fierce Wife” ซึ่งผลิตในประเทศไต้หวัน และมีการนำมาออกอากาศภาคภาษาไทยโดยใช้ชื่อว่า “สงครามรัก สงครามชีวิต” ทางช่องทรูเอเซียซีรีส์ ก่อนที่ช่อง ONE จะซื้อลิขสิทธิ์มาสร้างเป็นละครเรื่อง “เมีย 2018” ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มเติมแนวคิดของค่านิยมของคนไต้หวัน เปรียบเทียบกับค่านิยมของคนไทย ดังนี้

1) ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา คนไต้หวันมีลักษณะใกล้เคียงกับคนไทยทั้งทางด้านวัฒนธรรมและศาสนา พุทธอย่างมาก ทั้งปรัชญา แนวคิดในการดำเนินชีวิตเชิงปัจเจกต่อต้านและอุดมการณ์จิตโพธิสัตว์ โดยชาวไต้หวันมีความเชื่อถือในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการทำพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมของชาวจีนตลอดมา มีการจัดบูชาเช่นสรวงเทพเจ้าที่เคารพนับถือและดวงวิญญาณบรรพบุรุษตามธรรมเนียมจีนอย่างเคร่งครัด (Chaohinfar, 2010) ทั้งนี้ สำหรับคนไทย บรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธ คนไทยมีความเชื่อในชาตินี้ ชาตินี้หน้า กฎแห่งกรรม และเรื่องบุญกรรม จึงนิยมทำบุญมากเพื่อหวังให้ชีวิตสุขสบายในชาตินี้และส่งผลบุญไว้ไปยังชาติหน้า

2) ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคล รวมถึงครอบครัว สังคมไต้หวันเน้นเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ภายใต้ระบอบการปกครองด้วยลัทธิไตรราษฎร์ของท่านอดีตประธานาธิบดีคนแรกของจีนคือ ดร.ซุนยัตเซ็น ซึ่งยังเป็นแกนหลักของการบริหารไต้หวันมาตราប់เท่าทุกวันนี้ (Chaohinfar, 2010) ในทำนองเดียวกัน คนไทยมีค่านิยมมุ่งเน้นความสุขส่วนบุคคล ยกย่องตัวบุคคลมากกว่าหลักการ และไม่มานะบากบั่น มีค่านิยมที่เกี่ยวข้อง คือ ครอบครัวมีความสุข ความภูมิใจในตนเอง ความสำเร็จและชีวิตที่สุขสบาย รักอิสระ และมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งค่านิยมเหล่านี้เกิดจากวิถีเกษตรกรรมที่ทำให้คนไทยขาดความกระตือรือร้น (Chuatong and Rojjanaprapayon, 2016) นอกจากนี้ คนจีนยังมีคำกล่าวที่ว่า “分工合作” (เฟินกงเหอจ้าว) หมายถึง แบ่งงานร่วมมือ ทำให้คนไต้หวันเน้นการทำงานเป็นทีมและแบ่งงานกันตามความถนัดและความสามารถเพื่อให้องค์กรบรรลุผล แต่คนไทยเน้นการแข่งขันเพื่อตนเองประสบความสำเร็จมากกว่า

3) ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ คนจีนมีคำกล่าวที่ว่า “一饭之恩” (อิ๋ฟั่นจื่อเอิน) หมายถึง แม้ข้าวเพียงมือเดียวก็ถือเป็นบุญคุณ เมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น แม้เพียงน้อยนิดก็ถือว่าบุญคุณที่ต้องทดแทน เมื่อเปรียบเทียบกับคนไทย คนไทยก็มีค่านิยมนี้เช่นกัน กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสำนึกบุญคุณต่อกัน มีค่านิยมที่สอดคล้อง คือ ความกตัญญูรู้คุณ ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในส่วนของการตอบแทน คนไทยมักแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยการให้สิ่งของหรือใส่ใจระบุของผู้อื่น ส่วนผู้รับความเอื้อเฟื้อก็ต้องหาโอกาสตอบแทนตามสมควรมิฉะนั้นจะถือว่าไร้คุณธรรม (Chuatong and Rojjanaprapayon, 2016)

4) ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม ไต้หวันมีกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเช่นเดียวกับจีนแผ่นดินใหญ่ โดยเชิดชูยกย่องหลักคำสอนของปราชญ์จีนโบราณที่สำคัญคือขงจื้อซึ่งให้ความสำคัญเรื่องครอบครัวว่าเป็นหัวใจของสังคม เป็นสถาบันทางสังคมที่มีสถานภาพเป็นห้องทดลองบ่มเพาะทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิตให้กับสมาชิกของสังคม และหากสมาชิกของครอบครัวมีปัญหา สังคมก็มีปัญหา (Chaohinfar, 2010) ถึงแม้ว่าจะมีครอบครัวขยายน้อยลงด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ในสังคมเมืองจึงมีขนาดของครอบครัวเล็กลง แต่คนไต้หวันยังให้ความสำคัญกับครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก และมีครอบครัวเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ ขงจื้อยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาที่ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน สำหรับค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคมสำหรับคนไทยนั้น แม้คนไทยจะมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับตนเอง แต่ก็มีค่านิยมที่ส่งเสริมความสงบสุข ความสัมพันธ์ และคุณธรรมทางสังคมด้วย ได้แก่

การมีมิตรที่ดี การช่วยเหลือผู้อื่น สันติสุข ความกว้างขวางและการได้รับยกย่องในสังคม และความรับผิดชอบ (Chuatong and Rojjanaprapayon, 2016)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

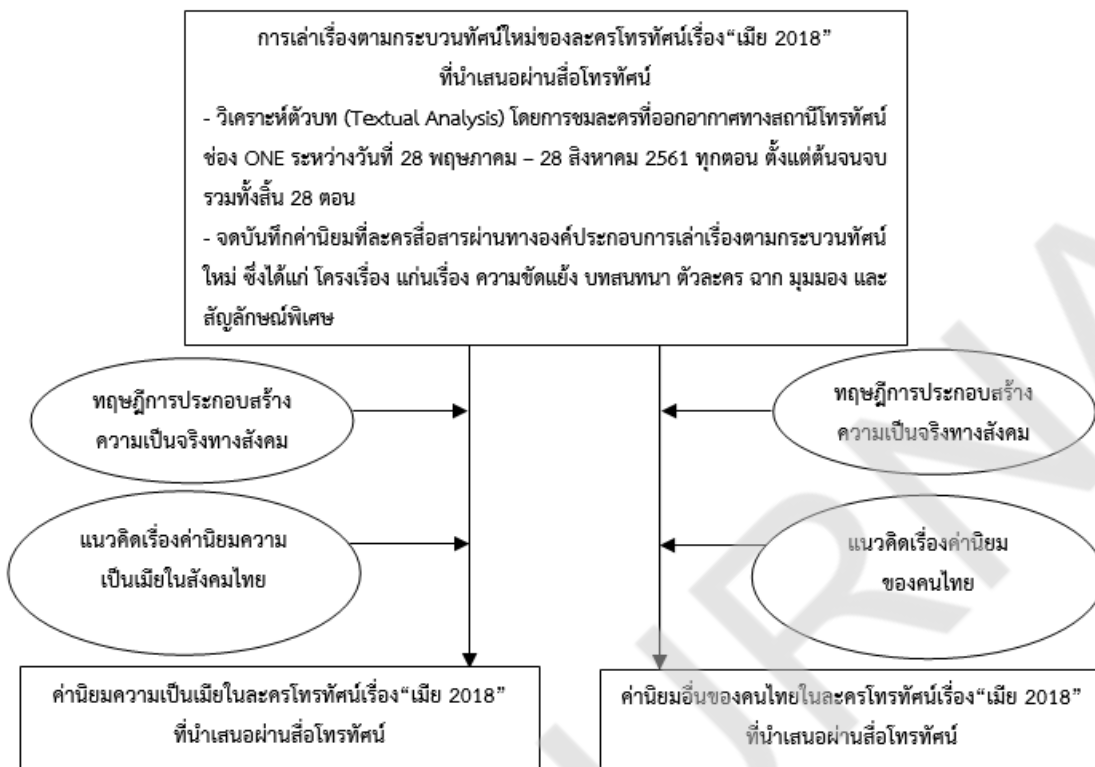
การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารค่านิยมผ่านละคร พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ Singlumpom (2018) ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการเล่าเรื่องจากละครชุดอินเดีย สีตาราม ศิกรักรักรักร และพบปัจจัยด้านประเพณี ค่านิยม ศีลธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ ที่สะท้อนออกมาผ่านการเล่าเรื่อง ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือเทพเจ้า ความเชื่อในภพนี้ ภพหน้า การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บุรุษเป็นใหญ่ ผู้ปกครองดูแลผู้ใต้ปกครอง การนับถือผู้มีอาวุโส และการแบ่งชั้นวรรณะ นอกจากนี้ Chalermyanont and Sudhinont (2018) ศึกษาเรื่อง ความเป็นหญิงในนวนิยายเรื่องนารีนครา ซึ่งเป็น วรรณกรรมจีน ประพันธ์โดยฉือลี่ และเป็นพระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประพันธ์ นำเสนอความเป็นหญิงของตัวละครเอก โดยนำคุณลักษณะต่างๆ มาประกอบสร้างขึ้น แล้วนำเสนอความเป็นหญิงในบทบาท ความเป็นมารดาที่เป็นทั้งผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู และบทบาทของภรรยา แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของสตรีที่มีการ เปลี่ยนแปลงสถานะของตนเองให้มีความเสมอภาคกับผู้ชาย ยกย่องสตรีในฐานะเพื่อนคู่คิดของสามี โดยความเสมอภาคนี้ สะท้อนจากอาชีพของตัวละครเอกที่มีส่วนช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งความเป็นหญิงในด้านอาชีพนี้ เกิดจากการได้รับการศึกษา ที่ดี ทำให้สตรีสามารถพึ่งพาตนเอง และมีอิสระในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ ความเป็นหญิงยังถูกเชื่อมโยงกับค่านิยมและ ขนบประเพณี โดยสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมแบบเก่าและค่านิยมแบบใหม่ในสังคมผนวกเข้าด้วยกัน จนกลายเป็นภาพความเป็น หญิงที่มีทั้งความอ่อนโยนและเข้มแข็งทางด้านจิตใจ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ Termchaithanachot (2018) ที่ศึกษาเรื่อง การสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏใน ภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ พ.ศ.2550-2559 พบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 9 เรื่อง มีการสะท้อนสังคมไทย 3 ประเด็น หลัก คือ 1) ประเด็นด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาครอบครัว ปัญหาทางศีลธรรม ปัญหาค่านิยมของคนชนบท ปัญหาความเปราะบาง ทางเพศ ปัญหาการแบ่งชนชั้น ปัญหาแรงงานไทยและการแข่งขันการทำงานของคนไทย ปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคร้าย ไข้เจ็บ รวมถึงการสะท้อนภาพอิทธิพลของศาสนาพุทธที่มีต่อสังคมไทย 2) ประเด็นทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสะท้อนภาพชีวิต คนไทยที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และลัทธิบริโภคนิยม 3) ประเด็นทางการเมือง ได้แก่ การสะท้อนให้เห็น ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอดีต และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไทยในยุคร่วมสมัย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า มีการสื่อสารค่านิยมผ่านละครในบริบทของประเทศอินเดีย ผ่านวรรณกรรมในบริบทของประเทศจีน และสะท้อนบริบทสังคมไทยผ่านภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ แต่ใน งานวิจัยยุคสมัยปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล ยังไม่มีการศึกษาค่านิยมไทยผ่านละครไทย โดยเฉพาะค่านิยมความเป็นเมีย ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทยในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018”

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ละครโทรทัศน์ที่เลือกมาศึกษาคือละครยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018” มีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นละครโทรทัศน์ที่ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมสูงสุดทั้งการชมผ่านจอโทรทัศน์และการชมผ่านแพลตฟอร์มอื่นทุกแพลตฟอร์ม มีค่าเฉลี่ยความนิยมทั่วประเทศมากกว่าละครที่ออกอากาศในช่วงเวลาเดียวกันทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่เคยมีค่าเฉลี่ยความนิยมในละครเป็นอันดับ 1 และ 2 มาโดยตลอด และเป็นละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประวัติศาสตร์ละครของช่อง ONE (Woratantrakul, 2018) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” โดยผู้วิจัยชมละครที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ONE ระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม 2561–28 สิงหาคม 2561 จดบันทึกค่านิยมที่ละครสื่อสารผ่านทางองค์ประกอบการเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง บทสนทนา ตัวละคร ฉาก มุมมอง และสัญลักษณ์พิเศษ ทั้งที่ปรากฏให้เห็นแก่สายตาในแต่ละครฉากและการประกอบสร้างความหมายซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์และตีความ และนำค่านิยมที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเรื่องค่านิยมความเป็นเมียในสังคมไทยและค่านิยมอื่นๆ ของคนไทย ตลอดจนทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม เพื่อให้ทราบถึงการสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทยที่ละครประกอบสร้าง ความหมายขึ้นมา

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทยในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018” มีผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์และปัญหามานำการวิจัยในแต่ละข้อ ดังนี้

1. การสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018”

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาค่านิยมความเป็นเมียในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ และตอบปัญหานักวิจัยข้อที่ 1 คือ “ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สื่อสารค่านิยมความเป็นเมียอย่างไร” จากการวิเคราะห์เนื้อหาในองค์ประกอบของการเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ พบว่า ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มี “อรุณา” เป็นภาพตัวแทนของเมียหลวง และ “กันยา” เป็นภาพตัวแทนของเมียน้อย ประกอบสร้าง “เมีย” ตัวละครเอกเป็นเมียหลวงแบบโบราณ อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน และดูแลปรนนิบัติสามีราวกับทาสรับใช้ สามี ต่อมาได้อรรถาธิบายความหมายเดิมและใส่ความหมายใหม่เข้าไป เป็นเมียน้อยยุคใหม่ยุค 2018 ที่ไม่พึ่งสามี ออกไปทำงานนอกบ้าน ทำมาหาเลี้ยงชีพได้เอง และแสดงความสมจริง คือ เมียอยู่บ้านเป็นแม่บ้านไม่จำเป็นต้องแต่งหน้าสวยเสมอ ถึงแม้จะเป็นนางเอกก็ตาม เหมือนชีวิตจริงของคนอยู่บ้านก็ไม่จำเป็นต้องแต่งหน้าแต่งตัวสวย และประกอบสร้างเมียน้อยให้มีคุณลักษณะ ตรงกันข้ามกับเมียหลวง เช่น ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (อายุ อาชีพ) บุคลิกภาพ การแต่งกาย การพูดจา นิสัย เป็นต้น

การนำเสนอค่านิยมความเป็นเมียผ่าน “อรุณา” ซึ่งเป็นเมียหลวง คือ คนเป็นเมียต้องทำหน้าที่เมียไม่ให้บกพร่อง ดูแลบ้าน ทำกับข้าว ซักผ้า รีดเสื้อผ้า ทำทุกอย่างให้สามีตั้งแต่ตื่นจนหลับ รวมถึงเรื่องบนเตียง และอดทนเพื่อตนเองและลูก แต่การเป็นเมียน้อยยุค 2018 เป็นเรื่องยาก เพราะสังคมมีสิ่งรบกวนมาก อีกทั้งคนมีศีลธรรมต่ำและเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาเมื่อมีบุคคลที่สามเข้ามาแทรกแซงในชีวิตคู่ จะให้ผู้หญิงเป็นผู้แก้ไขปัญหาฝ่ายเดียวคงไม่ได้ ผู้ชายก็ต้องมีวุฒิภาวะพอที่จะไม่ก่อปัญหาเช่นกัน และถึงแม้ฝ่ายหญิงจะเป็นภรรยาที่ดีเพียงใดก็ตาม แต่หากยังไม่เป็นที่พึงพอใจของสามี คงต้องถือว่าคู่สามีภรรยาไม่สมกัน ภรรยาต้องตัดใจ ไม่จำเป็นต้องเหนียวรั้งและแย่งชิงสามีกลับคืนมา “เมีย 2018” แตกต่างจาก “เมีย” ในอดีต คือ เป็นเมียน้อยยุคใหม่ที่ไม่ต้องพึ่งพาสามี เป็นเมียในรูปแบบที่คนเป็น “เมีย” สรรค์สร้างเองได้ (เมีย by design) เหมือนกับการปั้นเกี้ยวที่อรุณาสามารถรังสรรค์ปั้นแต่งขึ้นมาเองได้ด้วยสองมือของตนเอง

ละครสื่อสารค่านิยมความเป็น “เมีย” โดยเน้นด้านบทบาทหน้าที่ของเมียที่พึงมีต่อครอบครัวที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข เป็นไปตามแนวทางที่สังคมไทยปลูกฝังไว้มาตั้งแต่ในอดีต คือเมียเป็นผู้ที่ต้องดูแลปรนนิบัติสามีและเลี้ยงดูลูก ดูแลความเรียบร้อยทุกอย่าง เรื่องในบ้าน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเชื่อมโยงกับหลักพุทธศาสนาตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่กล่าวถึงหน้าที่ของภรรยา 5 ข้อ ได้แก่ 1) จัดการงานดี 2) สงเคราะห์คนข้างเคียงดี 3) ไม่ประพฤติผิดนอกใจ 4) รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ และ 5) ขยันไม่เกียจคร้านในกิจทั้งปวง แต่ในขณะเดียวกัน ละครเรื่องนี้ก็เปิดพื้นที่เป็นทางเลือกให้กับเมียโดยปฏิวัติความหมายเดิมของเมียตามพจนานุกรมที่สังคมกำหนดให้เมีย “เป็นคู่” และ “อยู่ในครอบครอง” ของผู้ชาย มีสถานะเป็น “ผู้ถูกระงับ” เป็น “ข้างเท้าหลัง” ที่มีบทบาทเสียสละความสุขส่วนตน ทำทุกอย่างเพื่อครอบครัว และดำรงไว้ซึ่งครอบครัวที่มีความสุข ให้เป็น “เมีย 2018” ที่หลุดพ้นจากพันธนาการนี้ ก้าวข้ามผ่านชีวิตที่ต้องแบกรับทุกอย่างเอาไว้ ออกไปมีชีวิตที่ตนเองออกแบบได้ เหมือนการปั้นเกี้ยวด้วยสองมือของตนเอง โดยเลือกที่จะเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในรูปแบบที่ยังดำรงความเป็นครอบครัวเอาไว้ ดังคำพูดของอรุณาที่ว่า “หมดยุคแล้วที่เมียหย่ากันแล้ว ต้องทะเลาะกัน ด่ากันต่อหน้าลูก เป็นเพื่อนกันได้ได้ เป็นพ่อแม่กันได้ดี จะดีกว่า การหย่ากันดี ดีกว่าชีวิตแต่งงานที่แย่ การหย่าไม่ได้หมายถึงชีวิตล้มเหลวแต่หมายถึงชีวิตแต่งงานไปกันไม่รอด แต่ยังไม่ถึงที่ต้องไปต่อ”

การสื่อสารค่านิยมความเป็น “เมีย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ซึ่งถ่ายทอดผ่านตัวละครเอก “อรุณา” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalermyanont and Sudhinont (2018) ที่ศึกษาเรื่อง ความเป็นหญิงในนวนิยายเรื่อง นารินครา ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวผ่านตัวละครหญิง 3 คน 3 รุ่น ที่เป็นตัวแทนของหญิงแกร่งที่พาตนผ่านพ้นช่วงวิกฤติของชีวิตได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเองในยุคสมัยและสังคมที่ยกย่องเพศชายเหนือกว่าเพศหญิงในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมจีน กล่าวคือ นวนิยายเรื่องนารินคราและละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” นำเสนอความเป็นหญิงของตัวละครเอก ในบทบาทความเป็นมารดาที่เป็นทั้งผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู และบทบาทของภรรยา แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของสตรีที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของตนเองให้มีความเสมอภาคกับผู้ชาย แต่แตกต่างกันตรงที่นวนิยายเรื่องนารินครายกย่องสตรีในฐานะเพื่อนคู่คิดของสามี แต่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ไม่ได้นำเสนอบทบาทของเมียในฐานะเพื่อนคู่คิดของสามี แต่นำเสนอในลักษณะบุรุษเป็นใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singlumpong (2018) ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” โดยช่วงแรก อรุณามีบทบาทที่ต้องรับใช้ดูแลสามี แต่ต่อมาเมื่ออรุณาหย่าขาดจากธาดาแล้ว ได้มีหน้าที่การงานที่ดีและได้ใช้ความรู้ความสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพ ทำให้พึ่งพาตนเองได้และมีอิสระในการดำเนินชีวิต ภาพชีวิตช่วงนี้ของอรุณาจะสอดคล้องกับภาพความเป็นหญิงที่มีทั้งความอ่อนโยนและเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ที่นำเสนอในนวนิยายเรื่องนารินครา

2. การสื่อสารค่านิยมอื่น ๆ ของคนไทยในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018”

นอกจากนำเสนอค่านิยมความเป็นเมียน้อย 2018 ซึ่งเป็นแก่นเรื่องหลักแล้ว เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษาค่านิยมอื่นของคนไทยในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องตามกระบวนการทศน์ใหม่ และตอบปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2 คือ ละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018” สื่อสารค่านิยมอื่นของคนไทยที่ส่งสมกันมาแต่อดีตในด้านใดบ้าง และค่านิยมดังกล่าวคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร” ผลการศึกษามีดังนี้

2.1 ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคล (Self-centeredness and Individual Emphasis)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สื่อความหมายถึงครอบครัวที่มีความสุข ความรักของภรรยาที่มีต่อสามี และลูก ความภูมิใจในตนเอง ความสำเร็จและชีวิตที่สุขสบายของเมียหลวง และการอิจฉาผู้ที่มีชีวิตที่ดีกว่าตน ความเห็นแก่ตัว ยากแหยงชิงและครอบครองของเมียน้อย ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคล และแสดงออกผ่านตัวละครในรูปแบบต่างๆ โดยละครแสดงให้เห็นชีวิตครอบครัวที่มีความสุขตั้งแต่ฉากแรก ในครอบครัวขนาดเล็ก มีสมาชิกครอบครัวคือ พ่อ แม่ ลูกสาว มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างร่ำรวย พ่อมีหน้าที่การงานดี มีรายได้เพียงพอจนเจ้าครอบครัว แม่เป็นแม่บ้าน ไม่จำเป็นต้องทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยสามีหาเลี้ยงครอบครัว ลูกได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูและได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ ตัวละครเอก “อรุณา” ทำหน้าที่แม่ที่ดีของลูก เมียที่ดีของสามี ดูแลสามี ลูก และทุกเรื่องในบ้านไม่ขาดตกบกพร่อง ถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่เพียบพร้อมและมีความสุข และเมียก็มีความภูมิใจที่ตนเองทำหน้าที่ของเมียได้ดี รักสามีและลูกมาก ทุ่มเท ทุกอย่างได้เพื่อสามีและลูก สามีก็มีหน้าที่การงานดี มีตำแหน่งเป็นหัวหน้างานในบริษัท วัดความสำเร็จของชีวิตจากความสำเร็จก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เห็นได้จากการแข่งขันวัดความสามารถกันเพื่อชิงตำแหน่งระหว่างธาดากับมุนิน ธาดายืนยันแข่งขันทำงานเพื่อให้ครอบครัวสุขสบาย ในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งเป็นเชิงลบของค่านิยมนี้ คือ ความอิจฉาผู้ที่มีชีวิตที่ดีกว่าตน ตลอดจนความเห็นแก่ตัวต้องการแย่งชิงและครอบครอง ซึ่งละครสะท้อนผ่านพฤติกรรมของกันยา คือ อิจฉาชีวิตครอบครัวของอรุณา ยากแหยงชิงธาดามาเป็นของตน และต้องการครอบครองธาดา ทำให้ธาดาหลงผิดจนครอบครัวแตกแยก

ส่วนหนึ่งของค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคล ซึ่งรวมถึงครอบครัว ได้แก่ ค่านิยมการใช้ชีวิตคู่ ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีการสื่อสารค่านิยมนี้ ดังนี้ 1) สามีภรรยาต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน 2) การประคับประคองชีวิตแต่งงานอย่าใช้อารมณ์เหนือเหตุผล ต้องใจเย็นและอดทน คำว่า “หย่า” มีไว้ใช้ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นคือครั้งที่คิดว่าใช่จริงๆ อย่าพูดไปเรื่อยเพราะอารมณ์ 3) สามีภรรยาควรซื่อสัตย์ต่อกัน พูดความจริง ไม่โกหกกัน 4) ครอบครัวควรถูกยึดไว้ด้วยความรัก ความไว้วางใจ และการให้เกียรติในตัวตนของแต่ละคน 5) การใช้ชีวิตคู่อาจต้องปล่อยวางบางเรื่อง ต้องอดทนหากไม่ต้องการให้ครอบครัวแตกแยกเพื่อเห็นแก่ลูก ควรให้อภัยซึ่งกันและกัน และมีสติ และ 6) อรุณาเลือกที่จะเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเพื่อที่จะดำรงความเป็นครอบครัวเอาไว้ เพราะเห็นว่าถึงแม้พ่อกับแม่จะหย่าร้างกันแล้ว แต่ชีวิตครอบครัวไม่ได้จบลงเท่านั้น บทบาทของความเป็นสามีและภรรยาอาจสิ้นสุดลง แต่บทบาทของพ่อและแม่ที่รับผิดชอบเลี้ยงดูลูกยังต้องดำเนินต่อไป

2.2 ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ (Debt of Gratitude)

เป็นความสัมพันธ์แบบผลประโยชน์ต่างตอบแทน ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีการสื่อสารค่านิยมนี้ผ่านทางแม่ของอรุณา โดยแม่ของอรุณาเล่าว่าตอนเด็กๆ ทางบ้านของอรุณามีปัญหา เคยไปอาศัยอยู่ที่บ้านของกันยาเป็นระยะเวลานานก่อนที่พ่อของกันยาและกันยาจะย้ายไปอยู่ที่นิวยอร์ก ครอบครัวของกันยาจึงมีบุญคุณกับครอบครัวของอรุณา แม่ของอรุณาจึงขอให้อรุณารับกันยาอาศัยอยู่ด้วยในช่วงที่กันยาเพิ่งมาเมืองไทยและยังหางานทำไม่ได้ ส่วนกันยาที่แย่งสามีที่สาว และเนรคุณพี่สาวที่ให้ที่พักพิงและดูแล ละครก็นำเสนอให้ได้รับผลกระทบที่ไม่ดีสำหรับความเนรคุณ คือ กันยามีชีวิตที่ไม่เป็นสุข ต้อง लेकरกับธาดา ถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นเมียน้อยจนแทบไม่มีที่ยืนในสังคม และในที่สุดต้องเดินทางกลับไปต่างประเทศ ทั้งนี้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความมีน้ำใจเป็นค่านิยมที่สอดคล้องกับค่านิยมนี้ สะท้อนผ่านอรุณาที่มีจิตใจดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจกับคนรอบข้างเสมอ เช่น อรุณามักทำเกี้ยวและซื้อขนมไปฝากเพื่อนร่วมงานของธาดาเสมอ และสะท้อนผ่านในตัวละครอื่น เช่น วติน มุนิน ธารี สุชาติ ที่มีน้ำใจคอยให้คำปรึกษาแก่อรุณาอยู่เสมอ

2.3 ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม (Social Relation and Morality)

แม้คนไทยจะมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับตนเอง แต่ก็มีค่านิยมที่แสดงถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การมีมิตรที่ดี การช่วยเหลือผู้อื่น และให้ความสำคัญกับความกว้างขวางและได้รับยกย่องในสังคม สนใจสายตาผู้อื่นที่มองตน และต้องรักษาภาพลักษณ์ โดยในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีการสื่อสารค่านิยมเหล่านี้ผ่านทางอรุณาซึ่งเป็นคนดีมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น และผ่านทางมิตรภาพที่ดีของครอบครัวที่มีให้อรุณาตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนสนิทอย่างธารีที่อยู่เคียงข้างยามอรุณามีความทุกข์และให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่องทั้งเรื่องครอบครัวและเรื่องงาน วตินที่เป็นทั้งเพื่อน เจ้านาย และพัฒนาความสัมพันธ์ไปเป็นคนรัก และสุชาติ ซึ่งถึงแม้จะเป็นเจ้านายของสามี ซึ่งไม่ได้ใกล้ชิดกับอรุณาเท่าคนอื่น โดยได้พบเจออรุณา

เฉพาะเมื่ออรุณาไปส่งสามีที่ทำงาน และทำอาหาร/ซื้ออาหารอร่อยๆ ไปฝากเพื่อนร่วมงานของสามี จึงทำให้ได้สนทนากับอรุณาบ้าง ก็ให้ความเป็นห่วงเป็นใย มักให้คำแนะนำแก่ธาดาในฐานะที่เป็นลูกน้องและร่วมงานกันมานาน และให้คำแนะนำแก่อรุณาซึ่งเป็นภรรยาของธาดาในลักษณะมิตรภาพที่ดี

ส่วนค่านิยมที่แสดงออกในการให้ความสำคัญกับความกว้างขวางและได้รับยกย่องในสังคม ที่เชื่อมโยงกับค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองและครอบครัวนั้น แสดงออกผ่านวัฒนธรรมองค์กรของธาดาและสุชาติ คือ สร้างทีมงานให้เป็นเหมือนครอบครัว โดยกรรมการบริษัทที่ธาดาทำงานให้ความสำคัญกับครอบครัวมาก ผู้บริหารระดับสูงและหัวหน้างานนอกจากต้องเป็นผู้มีความสามารถและได้รับความเคารพยกย่องเชื่อถือจากลูกน้อง ชีวิตครอบครัวต้องดีและไม่มีเรื่องเสื่อมเสียอันจะส่งผลถึงภาพลักษณ์ขององค์กร โดยบริษัทได้นำเรื่องสถานะทางครอบครัวมาประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งงานด้วย ส่วนในแง่การดำเนินชีวิตนั้น ค่านิยมนี้แสดงออกผ่านการกระทำต่างๆ ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับคนส่วนใหญ่ในสังคม เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม คือไม่ทำอะไรที่ดูแปลกแยก ค่านิยมนี้สะท้อนผ่านบทสนทนาในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” จึงมักมีคำพูดว่า “ใครๆ เขาก็ทำกัน” “สังคมเป็นแบบนี้ก็ว่าไปตามกัน” ซึ่งสื่อความหมายว่าสิ่งนั้นสามารถทำได้เพราะคนอื่นในสังคมก็ทำกัน แต่อันที่จริงแล้ว ไม่ได้หมายความว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือดีเสมอไป

2.4 ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา (Buddhist Value)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา ดังนี้ 1) การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สามีและเมียน้อยเป็นผู้ที่ทำความผิดศีลธรรมได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดี ชีวิตต้องประสบกับความล้มเหลว จนในที่สุดต้องเลิกกันไป ในขณะที่เมียหลวงได้รับผลตอบแทนที่ดี คือ หลังจากหย่าขาดจากสามีแล้ว มีชีวิตที่ดีขึ้นเป็นลำดับ มีหน้าที่การงานที่ดี และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม 2) ทุกข์สุขอยู่ที่ใจกำหนด ในช่วงที่อรุณาผิดหวังและเสียใจกับชีวิตคู่ที่ล้มเหลวเพราะมีบุคคลที่สามเข้ามาแทรกแซงนั้น แม่ของอรุณาสอนว่าทุกข์สุขอยู่ที่ใจกำหนด ถึงแม้ว่าเราจะประสบกับความทุกข์มากเพียงใด แต่ใจเราไม่ควรหมกมุ่นจมปลักอยู่กับความทุกข์ ควรตั้งสติ และคิดหาหนทางแก้ไขปัญหาวางใจเดินหน้าดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร และ 3) ความเชื่อเรื่องเวรกรรมมีจริง ธาดารู้ตัวดีว่าทำผิดกับอรุณาไว้มากจนอรุณาคงไม่มีวันอภัยให้ สมควรแล้วที่ตนเองต้องอยู่ใช้เวรใช้กรรมต่อไปเช่นนี้

2.5 ค่านิยมเรื่องการรักษานวลสงวนตัวของสตรี

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีการสื่อสารค่านิยมของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบหลายประเด็น ที่เห็นได้ชัดคือค่านิยมเรื่องการรักษานวลสงวนตัวของสตรี

คติความเชื่อต่อสตรีเพศมีความโดดเด่นในสังคมไทย โดย Satha-anand and Bunyanet (1992) กล่าวว่า ในสังคมไทย ผู้หญิงมีสถานภาพทั้งการเป็นแม่ เป็นศรีภรรยา เป็นเครื่องมือเชื่อมอำนาจ และเป็นสินค้าหรือวัตถุทางเพศ ทำให้ผู้หญิงถูกคาดหวังให้ต้องรักษานวลสงวนตัว รักสวยรักงาม และมีแนวโน้มใช้เรือนร่างก้าวสู่ความสำเร็จในชีวิต เรื่องการปฏิบัติตนของเพศหญิงที่เรียกว่า การรักษานวลสงวนตัว เป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณกาล ซึ่งในปัจจุบันค่านิยมนี้ยังใช้ได้ดียิ่ง เพราะช่วยป้องกันภัยทางเพศได้ ในสังคมไทยยังถือเรื่องความบริสุทธิ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่า

สิ่งที่สังคมสมัยโบราณเคยปลูกฝังให้หญิงไทยรักษานวลสงวนตัวนั้น ในยุคสมัยปัจจุบันค่านิยมนี้เปลี่ยนแปลงไป มีผู้หญิงไทยจำนวนไม่น้อยที่ไม่รักษานวลสงวนตัว ใช้รูปร่างหน้าตา เรือนร่าง เป็นสะพานทอดหาผู้ชายที่ตนสนใจเพื่อนำตนไปสู่ความก้าวหน้า ร่ำรวย หรือก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตนคาดหวัง โดยผู้หญิงสามารถเดินเข้ามาพูดคุยและขอเบอร์โทรศัพท์หรือขอไลน์ผู้ชายก่อน โดยไม่สนใจว่าเขาจะมีภรรยาแล้ว ซึ่งพบเห็นได้เป็นเรื่องราวธรรมดาทั้งในชีวิตจริงและในละคร ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีหลายฉากที่สื่อความหมายถึงการไม่รักษานวลสงวนตัวของสตรี การใช้ความรุนแรงเพื่อแย่งชิงผู้ชาย มีการใช้มุมกล้องจับภาพ Close-up เมื่อชายหญิงใกล้ชิดสัมผัสกัน และใช้เทคนิคการถ่ายภาพเข้าไปมาเพื่อเน้นพฤติกรรมขณะผู้หญิง “ทอดสะพานให้ผู้ชาย”

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สื่อสารค่านิยมที่มีต่อสตรีและครอบครัวไปสู่ประชาชนในทิศทาง “เห็นด้วยกับระเบียบสังคมที่มีอยู่” (Pro-social) ในด้านค่านิยมผัวเดียวเมียเดียว ถึงแม้ว่าเนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงการที่ผู้ชายมีเมียแล้วยังไปมีเมียน้อยได้อีก เห็นผู้หญิงเป็นของง่าย นึกอยากจะรักก็รัก อยากจะทิ้งก็ทิ้ง ทั้งนี้ สื่อสร้าง “มายาคติ” เรื่องผู้ชายที่มีภรรยาแล้วยังไปมีหญิงอื่นเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมที่ชายยังคงเป็นใหญ่ ตอกย้ำอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และตอกย้ำเรื่องผู้ชายมีเมียน้อยว่าเป็นเรื่องปกติในสังคม อย่างไรก็ตามสภาพสังคมไทยก็ยังไม่ยอมรับการมีภรรยาหลายคน คนที่เป็นเมียน้อยหรือเป็น “กิ๊ก” จะถูกผู้คนในสังคมดูถูกและติฉินนินทาว่าสร้างความแตกแยกให้กับครอบครัวของเมียหลวง ต้องอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ โดยไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ฝ่ายสามีที่ทำหยาบออกนอกกรอบก็ต้องเลือกว่าจะเลิกกับเมียน้อยหรือใช้ชีวิตกับเมียหลวงต่อไป ซึ่งสามีที่เลือกเมียน้อยก็ต้องลงเอยด้วย

การหย่าร้างกับเมียหลวง และสามีที่ทำหยาบคายนิยมน้อยกว่าเมียเดียวก็ได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดี ชีวิตการทำงานและชีวิตคู่กับเมียน้อยล้มเหลว สังคมตราหน้าทั้งคู่ว่าทำผิดต่อเมียหลวง โดยสถานการณ์ก็คลี่คลายไปในทางที่สอดคล้องกับระเบียบสังคมให้เมียหลวงมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นผลตอบแทนความดีของเมียหลวง ส่วนการที่สามีไม่มีเมียน้อยหรือมี “กิ๊ก” ถือเป็นเรื่องผิดศีลธรรม ดังนั้น การเป็นบุคคลที่สามที่แทรกแซงครอบครัวของผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม สังคมไม่ให้ภัยโดยง่าย ดังจะเห็นได้ว่าละครสื่อสารค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม และค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่เด่นชัด คือ ผู้ที่ทำผิดศีลธรรมจะได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดี ในขณะที่เมียหลวงได้รับผลตอบแทนที่ดี สะท้อนเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singlumporn (2018) ที่สะท้อนค่านิยมเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผ่านละครชุดอินดี้ สีดาราณ ศีกรัณฆาหลงกา

ถึงแม้เนื้อหาของละครจะค่อนข้างรุนแรงและมีฉากที่แสดงความรุนแรงหลายฉาก แต่ละครนำเสนอค่านิยมด้านบวกของคนไทยที่สืบสานมาแต่โบราณในหลายด้าน เมื่อนำชุดค่านิยมที่ Chuatong and Rojjanaprapayon (2016) ได้ศึกษาเรื่องค่านิยม อุดมการณ์ และรูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย และสังเคราะห์เป็นชุดค่านิยมของคนไทย จำนวน 10 ค่านิยม มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ พบว่า ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีการสื่อสารค่านิยมของคนไทย ที่เป็นไปตามชุดค่านิยมดังกล่าว 4 ค่านิยม ได้แก่ 1) ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคลรวมทั้งครอบครัว โดยละครสื่อความหมายถึงครอบครัวที่มีความสุขและความรักของภรรยาที่มีต่อสามีและลูก ซึ่งเป็นตัวอย่างของครอบครัวที่อบอุ่นและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะลูก แสดงให้เห็นว่าการมีครอบครัวที่มีความสุขไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะการเงินหรือวัตถุนิยม 2) ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ 3) ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม และ 4) ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา ส่วนค่านิยมที่แตกต่างจากชุดค่านิยมนี้ แต่ปรากฏชัดในละคร คือ ค่านิยมเรื่องการรักนวลสงวนตัวของสตรี ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาครอบครัว ศีลธรรม และอิทธิพลของศาสนาพุทธที่มีต่อสังคมไทยที่สื่อสารผ่านละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Termchaitanachot (2018) ที่ศึกษาเรื่อง “การสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ พ.ศ.2550-2559”

สำหรับการวิเคราะห์ค่านิยมที่ละครสื่อสารผ่านองค์ประกอบของการเล่าเรื่องมีดังนี้ 1) ละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องและวิธีการเล่าเรื่องแบบเรียงลำดับตามชนบ กล่าวคือ เปิดเรื่องแนะนำให้รู้จักกับตัวละครเอกที่รับบทบาทเป็น “เมีย” และครอบครัวที่มีความสุข จากนั้นดำเนินเรื่องไปสู่ปัญหาที่สามีและน้องสาวของ “เมีย” นำปัญหามาสู่ครอบครัว ทำให้เกิดภาวะวิกฤตทำให้ตัวละครเอกผู้เป็น “เมีย” ต้องหาวิธีแก้ไขปัญหามาและตัดสินใจว่าจะดำเนินชีวิตต่อไปเช่นไร โดยละครแสดงให้เห็นปัญหาและวิธีดำเนินการแก้ไขปัญหามาจนกระทั่งปัญหาคลี่คลายและยุติ 2) แก่นเรื่องหลักของละครคือความรัก ส่วนแก่นเรื่องรองคือศีลธรรมจรรยา แสดงให้เห็นว่าการกระทำที่ผิดหลักศีลธรรมจรรยาในสังคมจะนำมาซึ่งความทุกข์ ซึ่งสะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนาในเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 3) ความขัดแย้ง ละครประกอบสร้างความหมายผ่านความขัดแย้ง โดยเน้นความขัดแย้งภายในครอบครัว (สามี-ภรรยา) มากที่สุด วิธีแก้ไขความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา ธาตากับอรุณา คือ หย่าร้างกัน ทำให้สถานการณ์คลี่คลาย ต่างคนต่างไปมีชีวิตของตนเอง แต่ยังคงมีความรับผิดชอบต่อกันในบทบาทของพ่อและแม่เพียงแต่ไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันทางพฤตินัย ซึ่งสะท้อนค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคล ซึ่งรวมถึงครอบครัว เพราะถึงแม้ทั้งคู่จะหย่าร้างกันแล้ว แต่ยังคงเห็นความสำคัญของความเป็นครอบครัวที่พ่อและแม่ยังคงต้องรับผิดชอบต่อกัน และ 4) ตัวละครและบทสนทนาของตัวละคร โดยละครเรื่องนี้มีการสื่อสารค่านิยมด้านบวกทางตรงผ่านบทสนทนาของตัวละครเป็นส่วนใหญ่ และผู้ผลิตละครเลือกตัวละครที่สื่อสารค่านิยมด้านบวกเป็นตัวละครผู้ใหญ่ โดยเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในสังคมไทยที่มีค่านิยมเรื่องการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส โดยเฉพาะบิดามารดา ดังคำกล่าวที่ว่า “ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อน” ผู้ผลิตละครจึงสื่อสารค่านิยมด้านบวกไปยังผู้ชมผ่านแม่ของนางเอกในขณะที่พูดสั่งสอนให้ข้อคิดแก่ลูก เช่น แม่ของอรุณาสอนเรื่องการใช้ชีวิตว่า “ชีวิตคู่ต้องปิดตาข้างหนึ่งจะได้เจ็บแค่ครั้งเดียว เจ็บแค่ไหนก็ต้องทนถ้าไม่อยากให้บ้านแตก อดทนเพื่อลูก เขาผิดไปแล้วควรให้ออกาสเขาถ้าเรายังรักเขาอยู่ อย่าเพิ่งแตกกัน อดทนหนักแน่นเข้าไว้ ต้องนิ่งไว้ เรายิ่งดันเขาจะยิ่งหนาย สติเท่านั้นที่จะช่วยได้ทุกอย่าง” ซึ่งมีแนวโน้มที่ผู้ชมจะยอมรับและซึมซับค่านิยมต่างๆ ที่แม่ของนางเอกพูดสั่งสอนว่าเป็นคำพูดที่น่าเชื่อถือ บนพื้นฐานของค่านิยมการเคารพผู้อาวุโสในสังคมไทยในโลกของความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singlumporn (2018) ที่สะท้อนค่านิยมเรื่องการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสผ่านละครชุดอินดี้ สีดาราณ ศีกรัณฆาหลงกา

ส่วนการสื่อสารค่านิยมการรักนวลสงวนตัวของสตรีในเชิงลบนั้น มีการสื่อสารผ่านองค์ประกอบฉากในหลายฉาก ได้แก่ ฉากการใช้ความรุนแรงแก่งแย่งผู้ชาย การใช้มุมกล้องจับภาพ Close-up เมื่อชายหญิงใกล้ชิดสัมผัสกัน และใช้เทคนิคการถ่ายภาพเข้าไปมาเพื่อขับเน้นให้โดดเด่น การที่ผู้หญิง “ทอดสะพาน” ให้ผู้ชายก่อนโดยไม่สนใจว่าผู้ชายมีภรรยาแล้วนั้น เป็นการสะท้อนความเป็นจริงในยุคสมัยปัจจุบันที่ผู้หญิงไม่ได้รับการสงวนตัวอย่างเคร่งครัดแบบยุคโบราณ แต่ละครไม่ได้

นำเสนอแบบตอกล้ำว่าเป็นเรื่องธรรมดาหรือเป็นค่านิยมที่ดี แต่นำเสนอตามทฤษฎีการประกอบสร้างความหมายแบบสัญลักษณ์ตรงข้าม คือ แสดงพฤติกรรมของผู้หญิงที่เข้ามาข้องเกี่ยวกับตัวละครสามีให้มีลักษณะตรงกันข้ามกับตัวละครเมียหลวงเพื่อขับเน้นค่านิยมด้านบวกในตัวละครเมียหลวงให้โดดเด่นขึ้นมา ทั้งค่านิยมความเป็นเมียที่ดีและค่านิยมที่ดีอื่นๆ ในสังคมไทยที่เมียหลวงยึดถือปฏิบัติครองตน

นอกจากนี้ สัญลักษณ์พิเศษที่สำคัญที่ละครใช้สื่อสารค่านิยม คือ “เกี่ยว” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” เกี่ยวไม่เพียงเป็นอาหารประเภทหนึ่งเท่านั้น แต่ละครประกอบสร้างความหมายของเกี่ยวว่า เกี่ยวเปรียบเหมือนชีวิตคู่หรือครอบครัวซึ่งทุกคนต้องรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปั่นเกี่ยวต้องปั่นอย่างประณีตบรรจงและทอให้แน่น ไม่ว่าจะโดนน้ำมันหรือน้ำร้อนก็จะไม่แตกออกจากกัน โดยละครนำเสนอภาพการทำเกี่ยวอย่างละเอียดเป็นขั้นเป็นตอน แสดงถึงการให้ความสำคัญกับ “เกี่ยว”

การประกอบสร้างความหมายของ “เกี่ยว” เช่นนี้ สะท้อนค่านิยมการให้ความสำคัญกับครอบครัว อีกทั้งละครยังสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียผ่านเกี่ยวว่า ค่านิยมของความเป็นเมียในยุค 2018 แตกต่างจากเมียในอดีตคือเมียออกแบบชีวิตของตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องยึดติดและพึ่งพิงสามี เปรียบเหมือนอรุณาที่สามารถปั่นเกี่ยวด้วยตนเองได้ ความหมายของเกี่ยวเหล่านี้เมื่อเปรียบเทียบกับความหมายของเกี่ยวในละครโทรทัศน์ได้หวนซึ่งเป็นต้นฉบับของละครเรื่องนี้ถือว่าสอดคล้องกัน มีเพียงลักษณะของเกี่ยวที่แตกต่างกัน คือ เกี่ยวในละครได้หวนทอแล้วนำไปลวกหรือนึ่ง โดยรับประทานแห้งแบบเกี่ยวซ่าของญี่ปุ่น ในขณะที่เกี่ยวในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” เป็นเกี่ยวน้ำแบบที่รับประทานกับบะหมี่เกี่ยวและเมื่อพิจารณาในบริบทของสังคมได้หวนที่สะท้อนภาพชีวิตครอบครัวนั้น ครอบครัวที่ละครได้หวนนำเสนอแตกต่างจากครอบครัวในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” คือ ครอบครัวในละครได้หวนเป็นครอบครัวขยายที่มีสมาชิกหลายคนตั้งแต่รุ่นปู่ย่าจนมาถึงรุ่นหลานและรับประทานอาหารพร้อมกันทั้งครอบครัว ในขณะที่ครอบครัวในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” เป็นครอบครัวขนาดเล็กมีสมาชิกเพียงสามคนคือ พ่อ แม่ ลูก โดยอรุณามักทำเกี่ยวให้สามีและลูกรับประทาน ในการนี้ ละครสะท้อนให้เห็นว่าอรุณามีความสามารถในการทำอาหารและทำอาหารให้สามีและลูกเสมอ แต่ไม่ค่อยเห็นภาพอรุณานั่งรับประทานอาหารพร้อมกับสามีและลูก

ละครเรื่องนี้สื่อสารค่านิยมความเป็นเมียไปสู่ผู้ชมว่า เมียยุค 2018 เป็นเมียที่หลุดพ้นจากพันธนาการของการถูกครอบครองโดยสามีและปฏิบัติบทบาทของเมียที่เป็นรองและต้องพึ่งพิงสามี ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี (พ.ศ.2560-2564) ที่กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาศรีไว้ว่า “สร้างความเสมอภาค ปราศจากการเลือกปฏิบัติสตรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคงปลอดภัย ร่วมสร้างชาตินามสมัย” โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่ระบุว่า “ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย” โดยการสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียในละครเรื่องนี้จะมีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนเจตคติของคนในสังคมไทยที่เคยมองว่าผู้หญิงมีความสามารถด้อยกว่าผู้ชาย และปลูกฝังให้ผู้หญิงเป็นผู้ตามหรือเป็นช้างเท้าหลังเสมอ อันจะมีส่วนช่วยขจัดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสตรีที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

สรุปผลการวิจัย

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สะท้อนค่านิยมของคนเมืองในสังคมไทยในระดับครอบครัวและระดับสังคม โดยเฉพาะสังคมในที่ทำงาน ค่านิยมหลักที่ละครสื่อสารมายังผู้ชมคือค่านิยมของความเป็นเมียในยุค 2018 ว่าคนเป็นเมียออกแบบชีวิตความเป็นเมียด้วยตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบของเมียที่สังคมไทยปลูกฝังมาแต่โบราณ เป็นเมียที่เพียบพร้อมทั้งในบทบาทของเมียและแม่ และในขณะเดียวกันก็มีอิสระในการดำเนินชีวิตของตน แม้ในช่วงแรกจะนำเสนอภาพความเป็นเมียแบบยุคโบราณคือ “อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน” ดูแลงานบ้าน ทำอาหาร ดูแลสามีและลูกทุกอย่าง และต้องเสียสละชีวิตส่วนตัวเพื่อครอบครัว โดยเฉพาะต้องคอยปรนนิบัติรับใช้สามี แต่ต่อมาเมื่อชีวิตครอบครัวประสบปัญหาคือสามีไม่ซื่อสัตย์ คนเป็นเมียก็สามารถมีชีวิตในรูปแบบที่ตนเองกำหนดได้ ไม่ต้องยึดติดพึ่งพิงสามี

ในการนี้ การสื่อสารค่านิยมความเป็น “เมีย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalermyanont and Sudhinont (2018) ที่ศึกษาเรื่อง ความเป็นหญิงในนวนิยายเรื่องนารีนครา กล่าวคือ นำเสนอความเป็นหญิงของตัวละครเอกในบทบาทมารดาและภรรยาที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงสถานะของตนเองให้มีความเสมอภาคกับผู้ชาย แต่มีความแตกต่างกันคือ นวนิยายเรื่องนารีนครายกย่องสตรีในฐานะเพื่อนคู่คิดของสามี แต่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” นำเสนอบทบาทของเมียที่เป็นรอง สามีเป็นใหญ่ ไม่ใช่ในฐานะเพื่อนคู่คิดของสามี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Singlumpong (2018) ที่ระบุว่าบุรุษเป็นใหญ่ แต่อย่างไรก็ดี เมื่ออรุณาได้เริ่มต้นชีวิตใหม่หลังหย่าร้างกับธาดาแล้ว การดำเนินเรื่องของละครในช่วงนี้สะท้อนภาพอรุณาที่เป็นผู้หญิงเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับภาพความเป็นหญิงที่น่าเสนอในนวนิยายเรื่อง นารีนคราที่ตัวละครหญิงมีทั้งความอ่อนโยนและเข้มแข็งทางด้านจิตใจ

นอกจากค่านิยมของความเป็นเมียแล้ว ละครยังได้เสนอภาพตัวแทนค่านิยมทางด้านบวกของคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับชุดค่านิยมของ Chuatong and Rojjanaprapayon (2016) ได้แก่ 1) ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตนเองหรือบุคคลรวมทั้งครอบครัว 2) ค่านิยมเกี่ยวกับการระบุคุณค่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ 3) ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม และ 4) ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา และในส่วนของภาพตัวแทนค่านิยมที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปในทางลบที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” แต่ไม่ปรากฏในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ค่านิยมเรื่องการรักนวลสงวนตัวของสตรี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” มีตัวละครเอกเป็นสตรีมีบทบาทโดดเด่น และมีประเด็นเชื่อมโยงกับบทบาทของผู้หญิงและครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักพื้นฐานในสังคม นำเสนอบทบาทของผู้หญิง ในฐานะ “ภรรยา” ที่ดีของสามี และ “แม่” ที่ดีของลูก สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตครอบครัวและประเด็นทางเพศสภาพในบริบทของสังคมไทย รวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว ตลอดจน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่แวดล้อมอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยาในครอบครัว ทั้งนี้ การวิเคราะห์เนื้อหาตามองค์ประกอบของการเล่าเรื่องตามกระบวนการทัศน์ใหม่ และการประกอบสร้างความหมายของละครเรื่องดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการสื่อสารค่านิยมที่มีต่อสตรี โดยเฉพาะสตรีที่เป็นเมียและค่านิยมด้านอื่นๆ ของคนไทย ผลการวิจัยจึงเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ทราบถึงทิศทางการสื่อสารค่านิยมดังกล่าวที่ละครสื่อสารไปสู่ผู้ชม โดยส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตสื่อต่างๆ เผยแพร่และสื่อสารค่านิยมอย่างเหมาะสมเพื่อปรับกระบวนการทัศน์คนในสังคมที่มีต่อสตรีและค่านิยมอันพึงประสงค์อื่นๆ ของสังคมไทย

2. เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่รัฐบาลสามารถนำมาใช้สนับสนุน ต่อยอด ตระหนักถึงปัญหาอุปสรรค วิเคราะห์ และจัดทำนโยบายเพื่อดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี (พ.ศ.2560-2564) ที่ระบุว่าสตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ แม้ว่าการพัฒนาสตรีจะมีความก้าวหน้ากว่าในอดีต แต่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาด้านค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย (Department of Women's Affairs and Family Development, 2017) ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญในการปรับเจตคติของคนในสังคมไทยให้เข้าใจ และสืบสานค่านิยมที่พึงประสงค์ทั้งที่มีต่อสตรีและค่านิยมอื่นๆ ของคนไทย

3. ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นการสื่อสารค่านิยมของสื่อทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจะมีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนค่านิยมด้านลบและส่งเสริมค่านิยมด้านบวกของผู้ชมละคร เนื่องจากระบบค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมเกี่ยวข้องกับ “คน” เพราะเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดทิศทางที่กำกับพฤติกรรมของคนและเป็นพื้นฐานของพลังขับเคลื่อนจากความรู้สึกภายในที่ช่วยตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำอะไรและสร้างวิธีการคิดที่ถูกต้อง ดังนั้น การปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนในสังคมและการฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนและสังคม อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่มุ่งเน้นการพัฒนา “คน” ให้เป็นศูนย์กลาง (Department of Women's Affairs and Family Development, 2017)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ผู้ผลิตละครและผู้ผลิตสื่อต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมที่น่าเสนอในละคร สามารถนำผลของการศึกษาวิจัยนี้ไปประยุกต์ปรับเปลี่ยนการนำเสนอภาพลักษณ์ บทบาทของสามีภรรยาในสถาบันครอบครัว และค่านิยมทางเพศในสื่อ และเชื่อมโยงเนื้อหาของละครโทรทัศน์ในแนวเดียวกันกับละครที่ศึกษา หรือกับละครในแนวอื่นเรื่องต่อไป โดยนำเสนอประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมในละครสู่ผู้ชมในสังคมไทย ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตท่ามกลางความหลากหลายของผู้ชมในยุคดิจิทัล

ข้อจำกัดของการวิจัย

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ที่ศึกษานี้ สะท้อนค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมในสังคมไทยในรูปแบบหนึ่งเท่านั้น ยังมีละครโทรทัศน์อีกหลายเรื่องที่น่าเสนอบทบาทของสตรีที่เป็นเมียที่แตกต่างจากละครเรื่องนี้ ขึ้นอยู่กับสภาวะ

แวดล้อมและรายละเอียดขององค์ประกอบในการเล่าเรื่อง ค่านิยม อุดมการณ์ ที่แฝงอยู่ อันจะสื่อสารค่านิยมความเป็น “เมีย” และค่านิยมอื่นๆ ที่อาจแตกต่างออกไปจากงานวิจัยชิ้นนี้

References

- Buranajaroenkij, D. (2017). *Næōkhīt sattrī niyom læ khabūānkān thāng sangkhom khōng phūyīng nāi prathet Thai : phu mī sūān kiēokhōng khō thokthiāng læ yutthasāt* [Feminism and social movement of women in Thailand: An analysis of stakeholders, arguments, and strategies]. Bangkok : Friedrich Ebert Stiftung.
- Chalermyanont, P., and Sudhinont, J. (2018). Khwāmpen ying nai nawaniyāi rūāng nāīnokrā [Femininity in the novel “Naree Nakhara”]. *Interdisciplinary Social Sciences and Communication Journal*. 1(2-3),203-316.
- Chaohinfar, D. (2010). *Khunnalaksana læ krabūānkān plūkfang khunnatham chāriyatham khōng prathet Taiwan* [Characteristics and ethics and morality promotion process in Taiwan]. Bangkok : Morality Promotion Center.
- Chuatong, R., and Rojjanaprapayon, R. (2016). Khāniyom ‘udomkān læ rūpbæp kānsūān thī sadæng thung laksana thāng watthanatham khōng Khon Thai [Values, ideologies, and communication patterns indicated Thais’ culture]. *NIDA Journal of Language and Communication*. 21(29),110-143.
- Department of Women's Affairs and Family Development. (2017). *Yutthasāt kānphatthana sattrī Phō.Sō.sōngphanhārojhoksip - sōngphanhārojhoksi* [National Strategy for Women Development B.E. 2560-2564]. Bangkok : Department of Women's Affairs and Family Development.
- Hinviman, S. (2015). *Ān thawī kānmūāng watthanatham nāi chō thōrathat* [Read TV: Cultural politics in television]. Bangkok : Graphic Arts.
- Kaewthep, K. (2001). *Sāt hæng sū læ watthanatham suksā* [Media and cultural studies]. Bangkok : Edison Press Products.
- Kaewthep, K. (2013). *Sūānmūānchon thritsadi læ næōthāng kānsuksā* [Mass communication theories and study approaches]. Bangkok : Graphic Arts.
- Kaewthet, T., Suttiyotin, N., and Kachentaraphan, P. (2018). Kān plīān phān lakhoṅ thōrathat Thai chāk yuk ‘ænalok sū yuk dīchithan [The transition of Thai TV drama from the analog to the digital era]. *Valaya Alongkorn under Royal Patronage Research and Development Journal Humanities and Social Sciences*. 13(2),266-275.
- Premssirat, U. (2015). Kān ‘ong thāng nithetsāt : suksā chāk ngānwichai [Storytelling in communication work: A study from research]. *Journal of communication and innovation NIDA*. 2(1),32-58.
- Rapeepat, A., & laosriwong, N. (2015). *Chit phūm sak læ ‘ong phet phaḡwa nāi sangkhom Thai* [Jit Phumisak and gender issues in Thai society]. Bangkok : Imprint.
- Satha-anand, S., and Bunyanet, N. (1992). *Khwāmkhīt læ phūmpanya Thai : rōngroṅ khwāmkhīt khwām chūa Thai* [Key terms in Thai thoughts]. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Singlumpong, O. (2018). Kān thāithoṭ watthanatham phān kān ‘ong chāk lakhoṅ chut ‘Indiā sīdā rām suk rak mahā longkān [Cultural transmission through the narration of Indian drama series: Siya Ke Ram]. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal*. 12(1),259-301.
- Suklarpkit, S. (2018). *Phūa dīeo miā dīeo ‘ānānikhom khroṅpkhruā nāi Sayām* [“Monogamy” family colony in Siam]. Bangkok : Matichonbook.

- Termchaithanachot, N. (2018). Kān sathōṅ sangkhom Thai thī prākot nai phāpphayon Thai rūamsamai rāngwan Suphan hong PhoṅSoṅ sōṅphanhāroṅhāsip - sōṅphanhāroṅhāsipkaō [Reflection on Thai society presented in contemporary Thai films of Suphannahong National Film Awards of the Year 2007-2016]. *The 13th RSU National Graduate Research Conference*. 13(2018),2021-2030.
- Toffler, A. (1980). *The third wave*. New York : William Morrow and Company.
- Wiwattananukul, M. (2016). Kānsūsān rawāṅ watthanatham [*Intercultural communication*]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wongthet, P. (2016). *Phet læ watthanatham [Gender and culture]*. Bangkok : Natahaek.
- Woratangtrakul, D. (2018). Thoṭṭrahat khwām samret mīa sōṅphansippæṭ thup sathiti rēttīng thuk chōṅg chuāṅg phaimōṭhai chōṅg ONE sāmsip‘et wang khun sin pī khayap khun bōe sī thawī dīchithan [*Decoding key to success of “Mia 2018” which breaks the record for highest rating of all TV dramas in prime time, ONE 31 channel hopes to be in number 4 ranking among digital TV stations*]. Retrieved August 2018, from <https://www.brandbuffet.in.th/2018/08/key-successes-mia-2018-break-all-rating-of-one31/>.